

DREPT INTERNAȚIONAL PENAL
CRIMA ȘI INFRAȚIUNEA
INTERNAȚIONALĂ

ELEMENTE CONSTITUTIVE
ȘI TRĂSĂTURILE CARACTERISTICE
ALE ACESTORA

VOLI
PARTEA GENERALĂ



Editura Universității de Vest din Timișoara
2022

CUPRINS

Volum I – Partea generală

CAPITOLUL I

CONSIDERAȚII INTRODUCȚIVE	17
---------------------------------	----

1.1. Scurt istoric al apariției și evoluției dreptului internațional penal.....	19
A. În antichitate.....	20
B. Evul mediu.....	23
C. Secolul XX	36
D. Declanșarea războiului	39
E. Înființarea Curții Penale Internaționale.....	45

CAPITOLUL II

TERMINOLOGIE, DEFINIȚIE, CONCEȚII, PRINCIPII

ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL PENAL.....	51
2.1. Terminologia Dreptului Internațional Penal.....	51
2.2. Definiția Dreptului Internațional Penal	53
2.3. Concepții și teorii cu privire la subiectul răspunderii penale internaționale..	54
2.4. Principiile răspunderii penale în dreptul internațional penal	57
A. Principiul răspunderii penale individuale.....	58
B. Principiul legalității incriminării internaționale și al legalității pedepselor	63
C. Principiul represiunii universale.....	68
D. Respingerea teoriei „ <i>actului de stat</i> ”	74
E. Principiul imprescriptibilității crimelor contra păcii, contra umanității și crimelor de război.....	75
F. Principiul imunității de jurisdicție.....	80

2.5. Relevanța imunității calității oficiale în Dreptul Internațional Penal	89
2.5.1. Imunitatea oficială.....	90
2.5.1.1. Situații concrete de soluționare a cazurilor privind imunitatea oficială	94
2.5.2. Răspunderea comandantului/superiorului.....	101
2.5.3. Înlăturarea apărării decurgând din ordinul superiorului.....	109
2.5.4. Minoritatea este cauză de înlăturare a răspunderii în dreptul internațional penal?	112
2.6. Amnistia – forma deghizată de înlăturare a răspunderii penale în cazul crimelor internaționale	113

CAPITOLUL III

INFRAȚIUNEA INTERNAȚIONALĂ	131
3.1. Infrațțiunea internațională, de la concept la realitate	131
3.2. Definiții ale infrațțiunii internaționale	148
3.3. Criteriile la care trebuie raportat conceptul de „<i>crimă internațională</i>”	150
3.4. Clasificarea infrațțiunilor internaționale	155
3.5. Elementele infrațțiunii internaționale	156

CAPITOLUL IV

SUBIECTUL RĂSPUNDERII PENALE INTERNAȚIONALE	159
4.1. Statul nu este subiect al răspunderii penale	159
4.1.1 Răspunderea penală a persoanei juridice în Dreptul Internațional Penal..	165
4.1.2. Răspunderea statului pentru crimele internaționale	170
4.2. Persoana fizică, subiect al răspunderii penale internaționale, dar nu subiect de drept internațional	175
4.3. Persoana fizică, subiect al infrațțiunii internaționale	177

4.4. Cauze de excludere a caracterului penal al faptei	179
4.4.1. Iresponsabilitatea.....	180
4.4.2. Intoxicația.....	181
4.4.3. Legitima apărare.....	182
4.4.4. Constrângerea morală.....	184
4.4.5. Eroarea de fapt și eroarea de drept	185
4.4.6. Ordinul superiorului – cauza înlăturării răspunderii penale pentru săvârșirea de crime internaționale sau doar circumstanță atenuantă.....	186
4.5. Modalitatea de apreciere a cauzelor de exonerare de răspundere în dreptul internațional penal	187
4.6. Răspunderea comandantului superior	188

CAPITOLUL V

INFRAȚIUNILE INTERNAȚIONALE PRIN NATURA LOR.....	195
5.1. Aspecte generale.....	195
5.2. Crimele de război	201
5.3. Crime împotriva umanității	219
5.3.1. Genocidul și infracțiuni contra umanității.....	219
5.3.1.1. Considerente teoretice privind Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid.....	223
5.3.1.2. Analiza infracțiunii de genocid conform Convenției din 1948 și Statutului C.P.I.	229
5.3.1.3. Cazuri soluționate de Tribunalele Internaționale, referitoare la crima de genocid.....	235
5.3.1.4. Crima de genocid în România	237
5.3.1.5. Infracțiuni de genocid cercetate în România	238
5.3.1.6. Infracțiunea de genocid judecată în lume înainte de anul 1990	244
5.3.2. Crima de apartheid	246

5.3.3. Alte crime împotriva umanității prevăzute de Statutul Curții Penale Internaționale de la Roma.....	252
5.3.4. Folosirea armelor nucleare și a altor tipuri de arme de distrugere în masă.....	254
5.4. Crimele contra păcii și securității omenirii.....	257
5.4.1. Considerații generale.....	257
5.4.2. Crima de agresiune armată.....	258
5.4.3. Propaganda de război.....	273
5.4.4. Pregătirile de război.....	275

CAPITOLUL VI

INFRAȚIUNILE CONVENȚIONALE. INFRAȚIUNI INTERNAȚIONALE COMISE DE PERSOANE PARTICULARE.....	277
6.1. Considerații introductive.....	277
6.2. Traficul de stupefiante.....	278
6.2.1. Instrumente și mecanisme juridice la nivelul Uniunii Europene pentru stoparea traficului ilicit de droguri.....	292
6.2.2. România și reglementarea producției, comercializării și traficului de droguri – Istorie și prezent.....	294
6.2.3. Cele mai mari capturi de droguri în România și în lume în ultimii ani și cei mai mari traficanți de droguri din istorie.....	297
6.3. Falsificarea de monedă.....	300
6.3.1. Scurta istorie a apariției monedei și a banilor.....	300
6.3.2. Scurtă istorie a falsului de monedă și a banilor în general.....	304
6.3.3. Apariția și dezvoltarea organizațiilor internaționale de luptă organizată împotriva falsului de monedă.....	308
6.3.4. Reprimarea falsului de monedă în codurile penale române.....	312
6.3.5. Falsificarea bancnotei din plastic în circulație în România.....	315

6.4. Sclavajul și traficul de sclavi	316
6.4.1. Considerații generale privind fenomenul sclaviei.....	316
6.4.2. Activitatea de reglementare internațională a interzicerii sclaviei și a traficului de sclavi	319
6.5. Comerțul cu femei și copii	323
6.6. Difuzarea de publicații pornografice	328
6.7. Pirateria maritimă	332
6.8. Terorismul internațional	339
6.8.1. Inițiativa creării unei instanțe internaționale penale împotriva crimei de terorism	364
6.8.2. România și terorismul	367
6.9. Pirateria aeriană sau deturnarea ilicită a aeronavelor de la cursa normală	376
6.9.1. Scurtă trecere în revistă a principalelor momente istorice de apariție și dezvoltare a aeronauticii	376
6.9.2. Probleme juridice ce au trebuit rezolvate ca urmare a dezvoltării sectorului aeronautic	378
6.9.3. Convențiile internaționale privind problema deturnării aeronavelor civile.....	380
6.9.4. Infrațiunile din actele normative adoptate de România pentru punerea în aplicare a convenției internaționale	384
6.9.5. Infrațiuni în Codul aerian al României din 18 martie 2020	385
6.10. Distrugerea cablurilor submarine	386
6.11. Infrațiunea de luare de ostatici	389

CAPITOLUL VII

INFRAȚIUNILE ÎMPOTRIVA PERSOANELOR CARE SE BUCURĂ DE PROTECȚIE INTERNAȚIONALĂ	395
--	-----

CAPITOLUL I

CONSIDERAȚII INTRODUCATIVE

„*Omul este prin natura sa o ființă socială*”¹ și ca ființă socială trăiește în comunitate. Fiecare individ în parte are nevoile sale, astfel că la un moment dat interesele personale vin în opoziție cu ale celorlalți participanți la viața socială, și duc la contradicții, stricând raporturile din comunitate, fiind nevoie de stabilire a unor reguli de organizare și comportament.

Regulile de conduită impuse comunităților umane, au însemnat atât drepturi, cât și obligații în relațiile reciproce, iar atunci când ordinea socială se tulbura, intervenea o forță publică în apărarea valorilor sociale unanim acceptate.

Dar această forță publică nu a apărut decât după o lungă perioadă de timp în evoluția societății.

Comunitățile primitive au pornit cu nuclee de oameni, bazate pe legătura puternică de sânge și obârșia comună. Între aceste comunități nu au fost numai relații pașnice și principiul „*homo homini lupus*”² se aplica din plin. Viața lor era o continuă luptă pentru existență, atât în relația cu animalele sălbatice din jurul lor (de care ei nu se deosebeau prea mult), cât și cu membri altor comunități cu care se învecinau și interacționau.

Rezultatul acestor permanente acțiuni a dus la cimentarea relațiilor de grup, la organizarea comunității în interior și la respingerea și izolarea comunităților vecine și considerate rivale.

Această permanentă activitate de autoconservare și de supraviețuire a celui mai puternic, a creat și grupurile interioare din comunitate: conducătorii – guvernanții și cei conduși, marea masă – guvernații³.

¹ *Opere Aristotel Politica* – Traducere de Alexander Baumgarten, Editura Univers Enciclopedic Gold 2010.

² *homo homini lupus* – aforism latin – folosit de Plaut (199 î.Hr.) în textul *Asinaria* și se traduce sub forma „*omul este lup omului*”.

³ Léon Duguit – *Traité de Droit Constitutionnel*, Ed. III, vol. I, Paris 1928.

Evoluția a fost lungă și anevoioasă. Stratificarea puterii financiare și de comandă a dus și la evoluția regulilor din societate, reguli care impuneau conduite obligatorii pentru toți (erga omnes).

Aceste reguli obligatorii pentru toți presupunea o forță care să vegheze la respectarea lor, iar în situația încălcării, să acționeze pentru impunerea lor. Regulile obligatorii s-au transformat în norme juridice. Statul a fost cel care a făcut această transformare prin intermediul celor de la conducere și anume guvernării.

Regulile juridice impun norme de comportare obligatorii tuturor indivizilor atât în relațiile dintre ei (de drept privat), cât și în relațiile dintre ei și puterea publică (de drept public).

Până la apariția scrisului aceste norme s-au transmis din generație în generație, pe cale orală, dar ulterior s-au consemnat în scris, au căpătat o structură logico-juridică și indiferent de ramura de drept din care făceau parte existau elemente obligatorii:

- IPOTEZA – condițiile de aplicare: subiectul de drept trebuie să aibă o anumită comportare – exemplu – „dacă cineva...” sau „în cazul când...”;
- DISPOZIȚIA – cum trebuie să fie această comportare – exemplu – „atunci...”;
- SANCTIUNEA – urmările acestei comportări – exemplu – „dacă nu...”, „altfel...”.

Toate acestea au dus la apariția dreptului intern cu ramurile sale privat și public.

Această evoluție a însemnat, în timp, nu mai puțin de 12 secole⁴. Vom defini dreptul public și cel privat așa cum l-au conceput marii juristconșulți romani.

Ulpian⁵ – în manualul său dedicat învățământului „*Instituțiile*” arată că dreptul roman cuprinde două ramuri: dreptul public (ius publicum) și dreptul privat (ius privatum) și că deosebirea dintre cele două ramuri rezidă din natura intereselor pe care le apără.

- Dreptul public apără interesele obștești, ale statului (*ad statum rei romanae spectat*)⁶, iar

⁴ V.Hanga – *Drept privat roman*, Editura didactică și pedagogică – București 1977, pag.63.

⁵ Domitius Ulpianus – nu se știe cu exactitate anul nașterii. Activitatea sa de jurist consult s-a desfășurat între 211 și 222 d.Hr. A făcut comentarii scrise la dreptul civil, edicte și la legile penale.

⁶ Emil Molcuț – *Drept roman* – Curs universitar – pag.17, disponibil pe: <http://file.ucdc.ro/>

- Dreptul privat apără interesele cetățenilor în mod izolat (ad singulorum utilitatem).

Normele dreptului public – spunea juristconsultul Papinian⁷ – nu pot fi schimbate prin convenția dintre părți – particulari (*publicum ius privatorum pactis mutari non potest*).

Acest mănunchi de reguli a fost adoptat de un legiuitor intern, care a creat și forța publică care să le vegheze respectarea.

Faptele periculoase, grave, nu s-au petrecut numai în cadrul comunității dintr-un anumit spațiu (teritoriu), ci și între comunități și ne referim aici la acțiunile ostile care au dus la apariția conflictelor și apoi la războaie ca mijloc de rezolvare a conflictelor.⁸

Problema care s-a pus a fost aceea că în relațiile intercomunitare, interstatale nu a existat un legiuitor global care să rezolve problemele ivite și în principal să vegheze la respectarea regulilor și să se impună prin sancțiuni dacă nu au fost respectate. Nu a existat o voință politică fermă care să reglementeze un asemenea mecanism. Acest mecanism nu poate fi altul decât dreptul – care nu este numai tehnică pură ci „*un instrument de realizare a dreptului*”⁹.

1.1. Scurt istoric al apariției și evoluției dreptului internațional penal

În etapa istorică de început, a apărut, ca modalitate de rezolvare a diferendelor dintre state **dreptul la război** (JUS AD BELLUM). Mai târziu, au apărut și unele limitări în modul de a purta războiul, respectiv un **drept în război** (JUS IN BELLUM).

Jus ad bellum implica pe lângă dreptul de a recurge la forță și o acțiune fără limite a învingătorului, aceea de a impune statului învins condițiile sale la încheierea păcii. De la aceste drepturi nelimitate și până la instituirea unor reguli (jus in bellum) au trecut lungi perioade de timp.

[cursuri/D_1_N13_Drept_roman_Molcut_Emil.pdf](#)

⁷ Papinian – juristconsult roman, 142-212 d.Hr., prefect pretorian – unul din cei cinci juriști romani a cărui punct de vedere era decisiv în interpretarea legilor.

⁸ G.Cosneanu – *Drept penal – Parte generală – Curs universitar*, Editura Universitară Aurel Vlaicu Arad, 2013, pag. 9.

⁹ Leon Husson – *Les transformation de la responsabilité*, PUF, Paris, 1947, pag. 531.

Se poate face o etapizare a evoluției concepțiilor privind purtarea războiului după cum urmează:

A – folosirea forței fără limitări, dreptul celui mai puternic, forma firească și principală, exclusivă de rezolvare a diferendelor – perioada antică și medievală;

B – apariția și dezvoltarea unor obiceiuri și reglementări juridice scrise de pornire și ducere a războiului – perioada de început a epocii moderne;

C – perioada de după primul război mondial, când s-a afirmat principiul interzicerii războiului ca instrument de rezolvare a diferendelor, cu garanții de securitate elaborate în cadrul Societății Națiunilor, care însă prevedeau numeroase excepții și rezerve. Efectul era o diminuare considerabilă a sferei și forței interdicțiilor;

D – perioada de după cel de-al doilea război mondial – care aduce cu sine principiul fundamental al dreptului internațional de nerecurgere la forță și la amenințarea cu forța, în baza principiilor Cartei Națiunilor Unite – înființarea tribunalelor ad-hoc și a tribunalelor hibride;

E – perioada de după elaborarea și ratificarea statutului Curții Penale Internaționale.

Pornind de la această etapizare vom face o scurtă incursiune istorică pentru a exemplifica fiecare epocă în parte și a vedea evoluția acestor concepte.

A. În antichitate regula a fost a celui mai puternic, care dorea acapararea de noi teritorii, obținerea forței de muncă gratuită prin luarea de ostatici și transformarea lor în sclavi, impunerea regulilor învingătorului pe o perioadă de timp, unui stat mai slab, așa numita „*pax romana*”. Această pace relativă între două războaie.

Folosirea forței era un principiu absolut atât în raporturile interne, cât și în caz de conflict intercomunitar.

La început, în societatea antică nu a existat vreo concepție în ceea ce înseamnă represiunea și multă vreme instinctele, superstițiile și bunul plac au fost singurii factori în luarea hotărârilor de reprimare a acțiunilor neconforme din societate. Aceleași forme de exprimare le regăsim și în raporturile dintre statele antice aflate în război.

După o evoluție lungă de timp încep să apară elemente noi. De la răzbuirea fără limite, la acte de violență dure, dar ponderate. Regulile scrise aveau și proceduri cuprinse în ele, astfel că drepturile de represiune încep să fie limitate.

IPRIS We know books

Aceste reguli scrise au apărut în societățile tribale dezvoltate, existând astăzi destule mărturii care să ne permită să facem asemenea afirmații.

În Grecia Antică, scrierile homerice¹⁰, Iliada și Odiseea prezintă aspecte ale societății grecești în stadiul descompunerii sale și apariția statului. Societatea gentilică deținea puterea politică și economică având în proprietate terenurile agricole, determinând conflicte între clasele sociale. Populația începe să ceară elaborarea de legi scrise, situație care a impus în orașele-state grecești să fie desemnați oameni ce se pricepeau să elaboreze legi scrise. Amintim aici pe Dracon¹¹ și pe Solon¹² din Atena. Legile întocmite de ei, cunoscute sub denumirea de „*Legile draconice*” au dus la o restrângere a hegemoniei aristocratice și la forme incipiente ale democrației. De mare importanță pentru justiție este faptul că tribunalele li s-a dat puterea să judece cauzele de omucidere, limitând aplicarea dreptului gentilic al Legii Talionului. Pe de altă parte, se făcea distincția pentru prima oară între actul premeditat și cel involuntar.

Dacă pe plan intern orașele-state grecești au ajuns la aceste realizări în zona dreptului, prin redactarea în scris a normelor juridice, la fel a evoluat și situația în raporturile conflictuale externe. Pentru evitarea conflictelor se foloseau uneori alianțe politico-militare și se recurgea la arbitraj sau la mediere când era vorba de diferende referitoare la frontiere sau la comerț. Declararea războiului se făcea obligatoriu cu unele solemnități prealabile. Recunoșteau neutralitatea și unele uzanțe privind umanizarea războiului. În epoca elenistică¹³ (336-146 î.Hr.) se recunoștea că războiul era ultima variantă la care puteau recurge guvernării, după ce au încercat rezolvarea conflictului prin tratative diplomatice care nu au avut succes¹⁴.

În Orientul Antic – în zona roditoare dintre Tigru și Eufrat (Mesopotamia), acum 6.000 de ani, popoarele sumeriene, akkadiene și asiriene au creat o cultură nemuritoare și au dezvoltat dreptul ca știință. Cetatea Babilonului și al

¹⁰ Homer – născut în spațiul Greciei, sec. IX-VIII î.Hr., autor al epopeei *Iliada și Odiseea*.

¹¹ Dracon – legiuitor atenian, născut cca. 650 î.Hr. în Atena, cunoscut pentru *Constituția Draconiană* – care prevedea pedeapsa cu moartea în cazul unor delictes minore.

¹² Solon – politician și poet grec (630-560 î.Hr.) din Atena antică. A pus bazele democrației ateniene. Operele sale au supraviețuit doar în fragmente și din scrisorile lui Filon, Plutarh și Herodot.

¹³ Epoca elenistică – perioadă în istoria Greciei antice, cuprinsă între decesul lui Alexandru cel Mare, anul 325 și apariția Imperiului Roman, anul 31 î.Hr., când în multe regiuni se vorbea limba greacă, ceea ce reprezintă fenomenul de expansiune a elenismului.

¹⁴ D.L. Cîndea – *Curtea Penală Internațională – O analiză interdisciplinară*, Editura Militară, București 2008, pag.20.

UBRIS We know books

său ilustru rege Hammurabi (1792-1750 î.Hr.) au creat celebrul Cod de legi¹⁵, care a fost descoperit intact gravat într-un bloc de bazalt negru, în formă stelară la Sausa în 1901 și 1902 – a doua parte. Înălțimea stelei de 2,25 m, iar lățimea de 1,90 m în partea de jos și 1,65 m în partea de sus. Sculptura din partea superioară a blocului îl prezintă pe Samas – zeul Soare stând pe scaun, ținând în mână un fel de sceptru și un inel – simbolurile puterii, iar pe cap purtând o tiara cu colțuri, din umeri țâșnindu-i flăcări. El simbolizează puterea, iar în fața lui, în picioare, stă Hammurabi care îi ascultă sfaturile. Textul are în total 49 de coloane, din care 5 au fost distruse, neputând fi descifrate. Acest cod conține norme juridice, morale, religioase și a fost considerat că are un caracter divin, fiind întocmit din porunca zeilor, sub oblăduirea lor de către rege, care deținea în stat dreptul de a legifera¹⁶.

În Egiptul Antic primele norme juridice le regăsim în scrierile apărute în jurul anului 2000 î.Hr., cunoscute sub numele de Profețiile lui Ipuwer și Învățăturile pentru Regele Merikare¹⁷. Este de remarcat că în Egiptul Antic justiția era riguros organizată.

Tot în zona Orientului regăsim dreptul ebraic în Vechiul Testament – un veritabil cod juridic, unde era reglementat dreptul de proprietate, statutul femeii, a sclavului, a văduvelor, a copiilor, a săracilor, protecția străinilor, etc.

Din sec. II d.Hr. reglementările de drept civil și penal le regăsim în Talmud – Codul de viață al poporului evreu.

Vechiul Testament are și reguli de purtare a războiului – în capitolul 20 al Deuteronomului¹⁸ – a cincea carte a Pentateuhului – a cincea carte a lui Moise, Dumnezeu transmite prin vocea acestuia comenzi cu privire la legile aplicabile în caz de război, prin care cere ca numai bărbații inamici „să fie loviți cu ascuțitul sabiei”, femeile și copiii să fie cruțați¹⁹.

¹⁵ *Codul lui Hammurabi – Teoria generală a dreptului* – Curs universitar – prof.dr. Costică Voicu – Editura Pildner&Pildner Târgoviște 2000, pag.54-65

¹⁶ V. Hanga – *Mari legiuitori ai lumii* – Editura științifică și enciclopedică, București 1977, pag.29-32.

¹⁷ M. Eliade – I.P. Culianu – *Dicționar al religiilor*, în colaborare cu H.S.Wiesner – ediție nouă, traducere din limba franceză de Dan Petrescu – Editura Polirom 2007, pct. 13.4.

¹⁸ Deuteronom – din grecescul Deuteronomion, adică un al doilea exemplar al legii.

¹⁹ B. O. Jarka – *Drept internațional umanitar*, București 2018, pag. 13 și D.A. Deteșeanu – *Crima internațională. Abordări convenționale și dezvoltări jurisprudențiale*, Editura Universul Juridic, București 2016, pag.41-45.